

ВИСНОВКИ

Отже, особливостю пропонованої системи показників є те, що всі вони мають однакову спрямованість. Це означає, що чим вище його темп зростання, тим кращий ресурсний потенціал оцінюваного банку. Тому при розширенні пропонованої системи за рахунок включення в неї нових показників необхідно не порушувати цю вимогу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Азаренкова Г. М.** Фінансові потоки в системі економічних відносин : монографія / Г. М. Азаренкова. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 326 с.
2. **Алілуйко М. С.** Особливості формування залучених ресурсів банками України в сучасних умовах / М. С. Алілуйко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21(18). – С. 120 – 124.
3. **Банківські операції** : підручник / За ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. – К. : Знання, 2006. – 727 с.
4. **Васюренко О. В.** Банківський менеджмент : посібник / О. В. Васюренко. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 320 с.
5. **Гончаров С. М.** Тлумачний словник економіста / С. М. Гончаров, Н. Б. Кушнір / За ред. проф. С. М. Гончарова. – Рівне : НУВГП, 2009. – 264 с.
6. **Дубовик О. В.** Маркетинг у банку : навчальний посібник / О. В. Дубовик, С. М. Бойко. – К. : Алерта, 2007. – 275 с.
7. **Козьменко С. М.** Стратегічний менеджмент банку: навчальний посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 734 с.
8. **Копилюк О. І.** Застосування комплексного підходу в управлінні ресурсним потенціалом банку / О. І. Копилюк, О. М. Музичка // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6 (85). – С. 101 – 105.

9. Стратегічне управління : підручник / О. М. Тищенко, Т. М. Хміль, С. К. Василик. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 280 с.
10. **Фінансово-банківська статистика** : навч. посібник / П. Г. Васьків, П. І. Пастер, В. П. Сторожук. – К. : Либідь, 2007. – 512 с.

REFERENCES

- Azarenkova, H. M. *Finansovi potoky v systemi ekonomichnykh vidnosyn* [Financial flows in the system of economic relations]. Kharkiv: INZHEK, 2006.
- Aliluiko, M. S. "Osoblyvosti formuvannya zaluchenykh resursiv bankamy Ukrainy v suchasnykh umovakh" [Features of formation resources mobilized by banks in Ukraine today's environment]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 21 (18) (2011): 120-124.
- Bankivski operatsii* [Banking operations]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Dubovyk, O. V., and Boiko, S. M. *Marketynh u banku* [Marketing in the bank]. Kyiv: Alerta, 2007.
- Honcharov, S. M., and Kushnir, N. B. *Tlumachnyi slovnyk ekonomista* [Dictionary of Economics]. Rivne: NUVHP, 2009.
- Kozmenko, S. M., Shpyh, F. I., and Voloshko, I. V. *Stratehichnyi menedzhment banku* [Strategic management of the bank]. Sumy: Universytetska knyha, 2008.
- Kopyliuk, O. I., and Muzychka, O. M. "Zastosuvannya kompleksnoho pidkhodu v upravlinni resursnym potentsialom banku" [The use of an integrated approach to the management of the resource potential of the bank]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 6 (85) (2009): 101-105.
- Tyshchenko, O. M., Khmil, T. M., and Vasylyk, S. K. *Stratehichne upravlinnia* [Strategic Management]. Kharkiv: INZHEK, 2009.
- Vasiurenko, O. V. *Bankivskiy menedzhment* [Bank management]. Kyiv: Akademiia, 2001.
- Vashkiv, P. H., Paster, P. I., and Storozhuk, V. P. *Finansovo-bankivska statystyka* [Financial and Banking Statistics]. Kyiv: Lybid, 2007.

УДК 658.7

ОБҐРУНТУВАННЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ

© 2014 БОНДАРЕНКО О. С.

УДК 658.7

Бондаренко О. С. Обґрунтування наукових підходів до визначення фінансових потоків

Метою статті є обґрунтування сутності фінансових потоків та доцільності управління ними в логістичних системах. За результатами дослідження розмежовано поняття «грошовий потік» і «фінансовий потік», виділено наукові підходи до визначення сутності фінансових потоків, викремлено їх переваги та недоліки. Запропоновано визначення фінансових потоків на основі контент-аналізу. Перспектива подальших досліджень полягає в розробці механізмів управління фінансовими потоками в логістичних системах на основі використання концепцій логістики та фінансового менеджменту, що забезпечить тісну взаємодію елементів логістичної системи, видів логістичних потоків та врахування впливу ризиків.

Ключові слова: фінансовий потік, логістична система, контент-аналіз.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 27.

Бондаренко Олена Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант, кафедри фінансів, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: e_vedbo@mail.ru

УДК 658.7

Бондаренко Е. С. Обоснование научных подходов к определению финансовых потоков

Целью статьи является обоснование сущности финансовых потоков и целесообразности управления ими в логистических системах. По результатам исследования разграничены понятия «денежный поток» и «финансовый поток», выделены научные подходы к определению сущности финансовых потоков, обоснованы их преимущества и недостатки. Предложено определение сущности финансовых потоков на основе проведения контент-анализа. Перспектива последующих исследований заключается в разработке механизмов управления финансовыми потоками в логистических системах на основе использования концепций логистики и финансового менеджмента, которые обеспечивают тесное взаимодействие элементов логистической системы, видов логистических потоков и учет влияния рисков.

Ключевые слова: финансовый поток, логистическая система, контент-анализ.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Библ.:** 27.

Бондаренко Елена Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, докторант, кафедра финансов, Киевский национальный университет технологий и дизайна (ул. Немировича-Данченко, 2, Киев, 01011, Украина)

E-mail: e_vedbo@mail.ru

UDC 658.7

Bondarenko O. S. Justification of Scientific Approaches to Identification of Financial Flows

The goal of the article is justification of essence of financial flows and expediency of managing them in logistics systems. By the result of the studies the article distinguishes "cash flow" and "financial flow" notions, marks out scientific approaches to determination of the essence of financial flows and justifies their advantages and shortcomings. The article offers determination of essence of financial flows on the basis of content analysis. The prospect of further studies lies in development of mechanisms of financial flows management in logistics systems on the basis of use of concepts of logistics and financial management, which ensure close interaction of elements of the logistics system, types of logistics flows and risk influence accounting.

Key words: financial flow, logistics system, content analysis.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Библ.:** 27.

Bondarenko Olena S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, Department of Finance, Kyiv National University of Technologies and Design (vul. Nemirovycha-Danchenko, 2, Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: e_vedbo@mail.ru

В умовах посилення інтеграційних процесів значний вплив на економічне зростання України та розвиток всіх сфер суспільної діяльності здійснюють фінанси. У зв'язку з цим, все більше уваги теоретиків і практиків направлено на дослідження різноманітних аспектів управління фінансовими потоками, що рухаються між суб'єктами фінансових відносин. Це обумовлено тим, що забезпечення раціонального управління фінансовими потоками гармонізує потокові процеси, знижує рівень впливу ризиків на управління господарською діяльністю, підвищує якість і оперативність прийняття управлінських рішень щодо формування та використання фінансових ресурсів. Проте, незважаючи на актуальність проблем управління фінансовими потоками, на сьогодні не існує однозначного трактування науковцями поняття «фінансовий потік» та не достатньо вивчені питання управління фінансовими потоками в логістичних системах промислових підприємств, що визначає необхідність обґрунтування його теоретико-методологічних засад.

Питання управління фінансовими потоками висвітлено у працях таких вчених, як: Азаренкова Г. М., Баранець Г. В., Бердар М. М., Ваховська М. Ю., Горбунов А. Р., Ісакова Т. М., Єрмошкіна О. В., Ковда Н. І., Концева В. В., Каламбет С. В., Майборода В. В., Мороз А. І., Моткуєва А. А., Мишкін Ф. С. та інші. Попри ґрунтовні дослідження науковців, в їх баченнях прослідковуються різні підходи до визначення сутності фінансових потоків та комплексно не вивчається управління фінансовими потоками в логістичних системах промислових підприємств.

У зв'язку з цим завдання статті полягають у систематизації та виокремленні сучасних підходів до сутності фінансових потоків, виділені їх переваг та недоліків, обґрунтуванні сутності фінансових потоків на основі проведення контент-аналізу, доведенні необхідності застосування логістичних концепцій до управління ними.

У працях багатьох вчених недостатньо уваги приділено існуючому інструментарію управління фінансовими потоками в логістичних системах підприємств легкої промисловості, особливо з точки зору відображення взаємозв'язків, що існують між логістичними потоками, а також врахування впливу ризиків на управління фінансовими потоками. Для обґрунтування науково-методичних та практичних рекомендацій з підвищення ефективності функціонування системи управління фінансовими потоками промислового підприємства необхідним є проведення дослідження сутності даного поняття.

У науковій літературі зустрічаються різні підходи до розкриття сутності фінансового потоку, які можуть бути систематизовані за трьома напрямками (рис. 1).

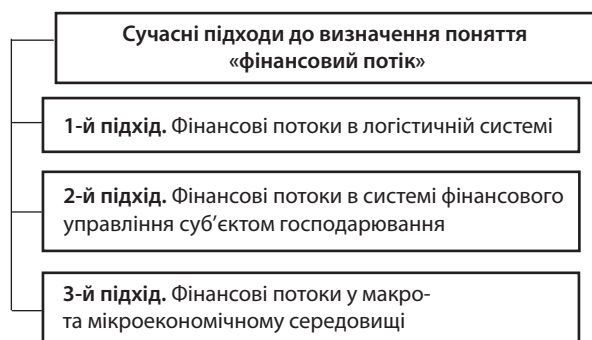

Рис. 1. Сучасні підходи до визначення поняття «фінансовий потік»

Прихильники першого підходу (табл. 1) визначають сутність фінансового потоку як складової логістичної системи, акцентують увагу на доцільності взаємоузгодженого управління фінансовим, матеріальним, інформаційним потоками та необхідності управління ними на всіх стадіях логістичного ланцюга.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансовий потік» за 1-м підходом «Фінансові потоки в логістичній системі»

Автор	Визначення
Новіков О. О., Уваров С. А. [1, с. 81]	Направлений рух фінансових ресурсів, які циркулюють в логістичній системі, а також між логістичною системою та зовнішнім середовищем, які необхідні для забезпечення ефективного руху визначеного товарного потоку
Ваховська М. Ю. [2, с. 25]	Спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з рухом матеріального, інформаційного та інших ресурсних потоків як в межах логістичної системи, так і поза нею
Мороз Л. І. [3, с. 356]	Спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку
Концева В. В., Костенко С. С. [4, с. 1]	Спрямований рух грошових засобів чи ресурсів в логістичних системах або між ними необхідний для забезпечення матеріальних та інформаційних потоків. Спрямований рух фінансових ресурсів пов'язаний з рухом матеріальних, інформаційних та інших ресурсних потоків як в рамках логістичної системи так і поза неї. Виникають при відшкодуванні логістичних витрат, залученні засобів і з джерел фінансування, відшкодування у грошовому еквіваленті за реалізовану продукцію та надання послуг учасникам логістичного ланцюга
Рум'янцев Н. В. [5, с. 37]	У логістичних системах функціонують матеріальні, інформаційні та грошові потоки, які забезпечують рух логістичних потоків
Мельникова К. В. [11, с. 34]	Направлений рух грошових коштів або ресурсів в логістичних системах і між ними, необхідний для забезпечення матеріальних та інформаційних потоків

Разом з цим, при розкритті сутності поняття науковцями враховуються особливості виникнення логістичних витрат у ході здійснення логістичної діяльності, зосереджується увага на тісному взаємозв'язку логістичних систем із зовнішнім середовищем. Представлені твердження свідчить, що фінансові потоки існують лише у взаємозв'язку із матеріальними, інформаційними потоками та основним їх призначенням є забезпечення руху матеріальних потоків у необхідних обсягах, у визначений термін та з використання найбільш прийнятних джерел фінансування. Проте деякі прихильники першого підходу фінансові потоки ототожнюють з грошовими, розглядають їх лише з позиції логістичного управління, при якому не

враховуються фінансові відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів, та не відображається необхідність управління формуванням і використанням елементами логістичної системи різних складових фінансових ресурсів.

Прихильники другого підходу повною мірою ототожнюють поняття «фінансовий потік» з грошовим потоком «cash flow», що означає «потік готівки». Їх точки зору представлено в *табл. 2*.

Таблиця 2

Трактування поняття «фінансовий потік» за 2-м підходом «Фінансові потоки в системі фінансового управління суб'єктом господарювання»

Автор	Визначення
Моткуєва А. А. [7]	Сукупність всіх платежів певного виду, в тому числі платежів, обумовлених певним договором
Бернар І., Коллі Ж. К. [8, с. 1472]	Вартість обмінюваних товарів і послуг, а також руху боргових вимог, які є формою грошового обміну
Школьник І. О. [9, с. 28]	Сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, що формуються в процесі господарської діяльності.
Горбунов А. Р. [10, с. 4]	Потік витрат або доходів компанії протягом деякого проміжку часу

Таке тлумачення фінансового потоку можна пояснити концептуальними відмінностями у визначенні меж фінансових відносин, складових фінансових ресурсів і положень фінансового менеджменту, які під управлінням фінансовими потоками вбачають систему управління потоками грошових коштів підприємства. Основною такого підходу є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом використання відповідних методик і моделей, направлених на забезпечення збалансування обсягів надходження і витрачання грошових коштів, а також їх синхронізацію в часі. На відміну від цього організації управління фінансовими потоками передбачає погодження правила формування бюджетів за центрами формування доходів і витрат, вибір цільових функцій управління та методів фінансового планування шляхом використання доступних засобів автоматизації розрахунків.

Прихильники третього підходу, визначаючи специфічні риси фінансових потоків, досліджують рух фінансо-

вих ресурсів в межах макро- та мікросередовища. Їх точки зору систематизовано в *табл. 3*.

У працях дослідників чітко прослідковується врахування впливу факторів часу на обсяги та види фінансових ресурсів, обґрунтування характеру фінансових відносин, виокремлення та вплив процесів управління фінансовими потоками на ліквідність, прибутковість, платоспроможність суб'єктів господарювання. Не зважаючи на це, деякі з них ототожнюють фінансові потоки з грошовими, а також по-різному визначають сутність, склад фінансових ресурсів підприємства та фактори, що забезпечують ефективне управління фінансовими потоками.

Аналіз виокремлених підходів дозволив виділити ряд переваг та недоліків. Їх представлено в *табл. 4*.

Слід зазначити, що коло наукових досліджень з питань управління фінансовими потоками підприємств або логістичних систем містить ще праці окремих науковців, які мають риси всіх трьох підходів, базуються на положеннях фінансового та логістичного управління, та в їх поглядах спостерігається часткове усунення притаманних недоліків у напрямку розмежування фінансових та грошових потоків. Це так звані представники «змішаного підходу». Незважаючи на те, що Баранець Г. В. [16] є прихильником першого підходу (досліджує рух фінансових ресурсів у межах логістичних систем), в своїй праці дослідниця використовує інше бачення. На її думку, логістичний фінансовий потік – грошові оборотні активи підприємства, які генеруються процесом виконання логістичних операцій з матеріальним потоком у певному часовому періоді, а також джерела коштів, що забезпечують перебіг цього процесу у відповідному часовому інтервалі. Такий підхід враховує фактор часу, відображає взаємозв'язок між логістичними потоками, але виокремлює не сутність фінансового потоку, а окремі його складові, що під впливом логістичних операцій починають рухатися. При цьому, за підходом дослідниці фінансовий потік включає рух фінансових ресурсів та джерел їх формування, що, на нашу думку, є дзеркальним відображенням.

Азаренкова Г. М., будучи прихильником третього підходу, зазначає, що неможливо врахувати всі наслідки управлінських рішень, виходячи тільки з концепції грошового потоку [17, с. 58]. Вона стверджує, що саме фінансові ресурси відокремлюють поняття «фінансовий потік» від поняття «грошовий потік». Фінансові ресурси – це деякий рухомий запас, а зміна запасу, яка обумовлена рухом фінансових ресурсів, породжує існування фінансового потоку [17, с. 58]. Під фінансовим потоком слід розуміти

Таблиця 3

Трактування поняття «фінансовий потік» за 3-підходом «фінансові потоки у макро- та мікроекономічному середовищі»

Автор	Визначення
Майборода О. В. [11, с. 16]	Цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини
Ісакова Т. М. [12, с. 20]	Впорядкований рух фінансових ресурсів підприємства
Хавтур О. В. [13, с. 15]	Впорядкований рух фінансових ресурсів за певний період, який спрямований на досягнення ефективного господарювання
Крилов С. І. [14, с. 14]	Грошові потоки та потоки інших активів організації у вартісному вираженні, потоки джерел коштів (пасивів) підприємства, а також фінансові результати діяльності підприємства та фактори, що їх визначають (доходи, видатки, податкові платежі)
Харрис Л. [15, с. 101]	Будь-яке переміщення (рух) фінансових ресурсів у макро- та мікроекономічному середовищі

Переваги та недоліки підходів до визначення поняття «фінансовий потік»

Підходи	Переваги	Недоліки
1-й підхід	– Акцентується увага на необхідності узгодженого управління фінансовими, матеріальними, інформаційними потоками; – розглядаються макро- та мікро-логістичні системи; – враховуються особливості виникнення логістичних витрат; – відображається взаємозв'язок логістичних систем із зовнішнім середовищем	– Ототожнюються фінансові потоки з грошовими; – не враховуються фінансові відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів; – рух фінансових потоків досліджуються з позиції здійснення підприємствами логістичної діяльності, а не формування логістичних систем на промислових підприємства; – не враховується вплив елементів логістичної системи на формування та використання фінансових ресурсів; – не відображається склад фінансових ресурсів; – не враховується вплив ризиків на управління фінансовими потоками
2-й підхід	– Потоки розглядаються в динаміці; – досліджуються на мікрорівні; – базуються на фундаментальних положеннях фінансового управління; – враховується фактор часу	– Ототожнюються фінансові потоки з грошовими; – базуються виключно на принципах фінансового управління, у т. ч. управління оборотними активами підприємства; – не враховується взаємозв'язок, що існує між різними видами потоків; – відображаються у складі фінансових ресурсів лише грошові кошти; – не враховується вплив ризиків на управління фінансовими потоками
3-й підхід	– Враховуються відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів; – відображається склад фінансових ресурсів; – враховується фактор часу; – виокремлюються фактори впливу на управління фінансовими потоками	– Ототожнюються фінансові потоки з грошовими; – враховується переважно перерозподільча стадія руху фінансових ресурсів; – відображається різний склад фінансових ресурсів підприємства; – не розмежується призначення фінансових ресурсів та джерел їх формування; – не враховується вплив ризиків на управління фінансовими потоками

цілеспрямований рух, зміну (обсягів, типів, форм та видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, що здійснюється спільно з відповідними його грошовими потоками (еквівалентні фінансові потоки) або ні (безеквівалентні фінансові потоки), але обов'язково з урахуванням фактору часу та відбиває ліквідність зазначених фінансових ресурсів [17, с. 67]. Крім цього, дослідниця акцентує увагу на доречності застосування в управлінні фінансовими ресурсами саме потокового підходу [18, с. 10].

Роль і місце грошового потоку в системі фінансів підприємств відображають С. В. Каламбет та А. М. Якімова, які доречно відносити до прихильників другого підходу. Автори проводять аналіз двох сучасних підходів до його сутності [19, с. 6 – 10]. У першому випадку грошовий потік прирівнюється до залишку грошових коштів. У другому випадку – під ним розуміють рух грошових коштів. За результатами аналізу дослідники визначають грошовий потік як розподілений у часі приплив і відплив платежів підприємства, тобто рух за рахунками грошових коштів підприємства [19, с. 7]. Такий підхід підкреслює сутність саме грошового потоку, який враховуючи вимоги національних П(С)БО, забезпечує рух готівки та коштів на рахунках.

Два підходи до сутності грошового потоку досліджують науковці Донецького національного університету економіки і торгівлі [20, с. 12 – 20]. Автори зазначають, що в межах першого підходу поняття «грошовий потік» і «фінансовий потік» ототожнюються. У межах другого –

фінансові потоки виділяються як специфічний різновид грошових. Вони дотримуються позиції, за якою фінансові потоки є різновидом грошових. Під грошовими потоками науковці розуміють надходження і витрачання грошових коштів та їх еквівалентів, які призводять до зміни вартісної структури майна суб'єкта господарювання за складом і джерелами формування. Точка зору дослідників відображає взаємозв'язок, що існує між зазначеними видами потоків. Проте вважаємо виправданим розглядати в межах логістичних систем грошовий потік як різновид фінансового. Це обумовлено тим, що управління фінансовими потоками уже здійснюється на етапі прогнозування майбутніх надходжень на підприємство і витрачань, коли фактичного руху грошових коштів ще не відбувається.

Єрмошкіна О. В. на підставі досить масивного аналізу досліджень науковців щодо сутності «фінансового потоку» також підкреслює хибність і необґрунтованість ототожнення понять «фінансовий потік» і «грошовий потік» [21, с. 36 – 53]. Повністю погоджуємося з точкою зору авторки. Оскільки дійсно грошовий потік є необхідною умовою для розвитку економіки, а в міру розвитку економічних процесів розширюється коло фінансових відносин. Під фінансовим потоком вона розуміє [21, с. 43] динамічну сукупність розподілених у часі та просторі фінансових ресурсів, які у процесі функціонування підприємства формуються, розподіляються та використовуються, тобто цілеспрямовано рухаються, за окремими центрами управління потоками.

Підхід дослідниці чітко підкреслює необхідність використання у процесі управління на підприємствах фінансовими ресурсами центрів відповідальності.

Як бачимо, більшість авторів, не зважаючи прихильниками якого підходу являються, при розгляді окремих питань з управління фінансами використовує поняття «грошовий потік», яке отожднюють із фінансовим потоком. Однак, на нашу думку, це не зовсім правильно, бо розгляд умов розподілу й перерозподілу фінансів з однієї точки зору може призвести або до перекручування цих умов, або взагалі до неефективного управління. Наприклад, у грошовий потік не входять дивіденди і податкові платежі [22, с. 242], але їх необхідно враховувати при фінансовому управлінні. Втім, така невизначеність усувається при розгляді різновидів грошових потоків. Таким прикладом є поняття вільний грошовий потік – частина грошового потоку, яка «перевищує розмір прибуткових інвестиційних можливостей, що відкриті для фірми» [22, с. 242]. У свою чергу, інвестиційні можливості пов'язані з наявністю вільних інвестиційних ресурсів, які є різновидом фінансових ресурсів.

Аналізуючи дефініції «грошові» і «фінансові» потоки, так само як «грошові» і «фінансові» ресурси, доцільно підкреслити, що вони не є синонімами – співвідношення між ними приблизно таке ж, як між частиною і цілим. Окрім грошей елементами фінансових ресурсів є й інші види фінансових активів (цінні папери, боргові зобов'язання та права вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів тощо). У зв'язку з цим на рівні підприємства неможливо провести чітке розмежування між власне грошима та іншими активами, що з аналітичної точки зору створює деяку проблему, оскільки не дозволяє виділити якийсь конкретний статистичний показник фінансового потоку підприємства. Тобто, фінансові та грошові потоки різняться між собою не тільки набором фінансових активів, а й різними характеристиками ліквідності і варіативністю оцінки поточної вартості активів. Фінансові потоки на відміну від грошових менш ліквідні, вони містять передбачення про результати майбутніх ймовірних подій, якісні характеристики фінансових відносин і тому не можуть у повному обсязі перебирати на себе функцію міри вартості.

Разом з цим, розмежування сутності грошових і фінансових активів та відповідних потоків є цілком логічним з огляду на повноту задіяних фінансових інструментів в кругообігу фінансових ресурсів. У працях окремих фахівців зазначене розмежування простежується досить чітко. Так, Якубовський М. М. і Шкворець Ю. Ф. при розробці схеми фінансування і реалізації програм державного рівня відзначають необхідність існування саме фінансових потоків для визначення динамічного стану фінансових ресурсів [23, с. 15]. На відміну від них Євстігнєєв В. Р., розглядаючи матрицю фінансових потоків в економічному середовищі, використовує термін «flow of funds» – потоки фондів, капіталу [24, с. 12 – 13]. Основний висновок з вище викладеного зводиться до того, що «матриця фінансових потоків вичерпно відображає структуру (зміни) балансу фірми, а на агрегованому рівні – і загальну структуру фінансових потоків в економіці в цілому, тобто вичерпно описує поведінку фінансового ринку в даному періоді часу» [24, с. 13]. У зарубіжних фахових дослідженнях, зокрема у П. Гарбера, використовується англійський термін «capital flow», який в перекладі означає «потоки капіталу», а не тільки пото-

ки грошей [25]. Аналогічні підходи спостерігаються у дослідженнях М. М. Бердара [26] та Н. І. Ковди [27]. Різниця полягає лише у розгляді фінансових ресурсів на мікро- та макrorівнях, або більш чіткому розкритті їх складових.

Узагальнений аналіз вищенаведених точок зору різних дослідників на діалектичну єдність понять «грошовий» і «фінансовий потік» спонукає до певного їх розкриття. Грошовий потік пов'язується з потоком платежів що обслуговує, як правило, одну господарську операцію. Якщо мова ведеться про сплату вартості придбаного товару чи наданої послуги, то грошовий потік є одностороннім - від платника до отримувача коштів. Фінансовий потік узагальнено характеризує результат всієї господарської діяльності і є здебільшого двостороннім. Фінансові потоки трансформуються в русі різних фінансових ресурсів (активів), які відображають зміну прав, вимог і пов'язаних з ними зобов'язань.

Незважаючи на розмежування зазначених понять, в науковій літературі існує велика кількість варіантів трактування поняття «фінансовий потік». З метою уточнення даного поняття проведено контент-аналіз, який є формалізованим методом текстової інформації (рис. 2). В основі контент-аналізу лежать принципи формалізації та статистичної значущості, суть яких полягає в надійному фіксуванні необхідних характеристик і відсутності низької частоти повторень. Основним його інструментом є система категорій, а критерієм відбору понять - глибина їх трактувань.

При цьому для уникнення розпливчатості результатів, поверхневі або занадто деталізовані визначення відсіюються.

На основі дослідження робіт зарубіжних та вітчизняних вчених сформовано вибірку з визначеннями поняття «фінансовий потік» та матрицю, яка відображає компонентний склад цього поняття. Це представлено в табл. 5 і табл. 6.

Таблиця 5

Компонентний склад поняття «фінансовий потік»

№	Компонента	Кількість згадувань
1	Спрямований рух (A1)	7
2	Фінансові ресурси (A2)	9
3	Логістична система (A3)	3
4	Чинник часу (A4)	5
5	Господарювання (A5)	4
6	Матеріальний потік (A6)	3
7	Господарська діяльність (A7)	1
8	Зовнішнє середовище (A8)	2
9	Боргові вимоги (A9)	1
10	Вартість (A10)	2
11	Грошові кошти (A11)	1
12	Ліквідність (A12)	1
13	Господарська операція (A13)	1
14	Економічні відносини (A14)	1
15	Фактори (A15)	1
16	Управління ризиком (A16)	1

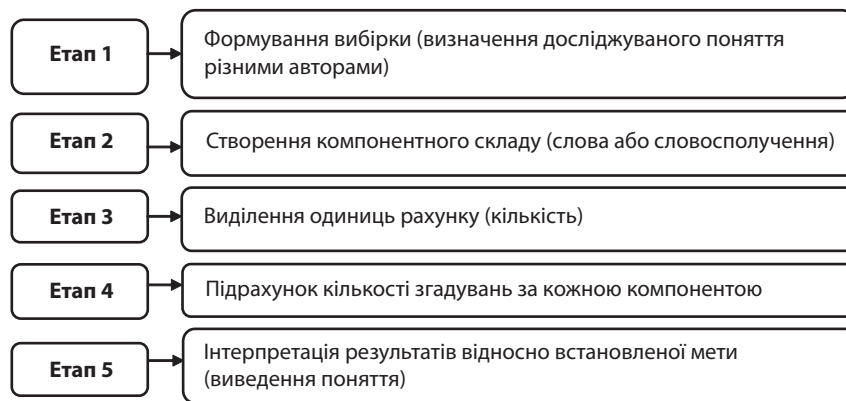

Рис. 2. Етапи застосування контент-аналізу

Таблиця 6

Співвідношення кількості згадувань та рангу компонент поняття

	1	2	3	4	5	6	7
Ранг компоненти	A2	A1	A4	A5	A3	A8	A7
					A6	A10	A9
							A11
							A12
							A13
							A14
Кількість згадувань	9	7	5	4	3	2	1

Залежно від кількості згадувань кожної з компонент в аналізованій вибірці для кожної з них було встановлено відповідні ранги. Враховуючи дані табл. 2, було визначено компонентний склад досліджуваного поняття (рис. 3).

Враховуючи результати контент-аналізу поняття «фінансовий потік» та основ інтеграційного підходу пропонуємо таке визначення: фінансовий потік – це спрямований рух фінансових ресурсів у визначеній логістичній системі у певному часовому періоді, що пов'язаний з необхідністю виникнення у процесі господарювання матеріального потоку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, обґрунтовані наукові підходи та сутність фінансових потоків дозволяють зорієнтувати подальші до-

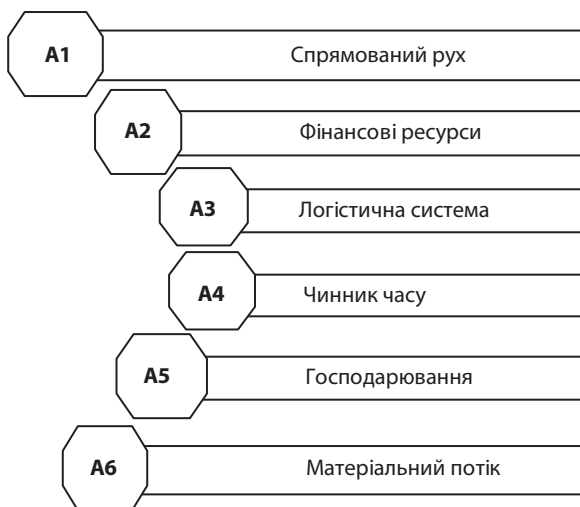

Рис. 3. Компонентний склад поняття «фінансовий потік»

слідження науковців на необхідності використання концепцій логістики та фінансового менеджменту при вирішенні багатьох проблем, пов'язаних з управлінням фінансовими потоками підприємства як логістичної системи, забезпеченням в його межах взаємодії її елементів між собою і зовнішнім середовищем, та врахуванням впливу ризиків. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Новиков О. А. Логистика : учебное пособие / О. А. Новиков, С. А. Уваров. – 2-е изд. – СПб. : Бизнес-пресса, 2000. – 208 с.
2. Ваховська М. Ю. Логістичні потоки : визначення, параметри, характеристики / М. Ю. Ваховська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 623. – С. 22 – 28.
3. Мороз Л. І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією / Л. І. Мороз // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: «Проблеми економіки та управління». – Львів: Вид-во НУ ЛП. – 2009. – № 640. – С. 355 – 361.
4. Концева В. В. Фінансові потоки в логістичних системах / В. В. Концева, С. С. Костенко // Вісник Національного транспортного університету. – 2009. – № 19. – Ч. 1. – С. 1 – 4.
5. Румянцев Н. В. Моделирование гибких производственно-логистических систем : [монографія] / Н. В. Румянцев. – Донецк : ДонУ, 2004. – 222 с.
6. Мельникова К. В. Фінансові потоки в логістичних системах: [конспект лекцій] / К. В. Мельникова. – Харків : Вид.ХНЕУ, 2008. – 84 с.
7. Моткуева А. А. Использование редактора Excel для оценки финансовых потоков по схеме простых процентов / А. А. Моткуева // Альманах «Научные записки Орел ГИЭТ». – 2010. – № 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.orelgiet.ru/monah/118.m.pdf>

8. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь. фр., рус., англ., нем., исп. терминология / И. Бернар, Ж.К. Колли. – В 2-х т. – М.: Изд-во «Международные отношения», 1997. – 1544 с.

9. Школьник И. О. Финансовый менеджмент: навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми: Університетська книга, 2009. – 301 с.

10. Горбунов А. Р. Управление финансовыми потоками и организация финансовых служб предприятий, региональных администраций и банков / А. Р. Горбунов – М.: Анкил, 2000. – 224 с.

11. Майборода О. В. Управління фінансовими потоками підприємства: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / О. В. Майборода; УАБС НБУ. – Суми: [Б. В.], 2006. – 244 с.

12. Исакова Т. М. Управление финансовыми потоками страховой компании: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Исакова Т. М. – Москва, 2009. – 24 с.

13. Хавтур О. В. Фінансові потоки страхових компаній в умовах трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / Хавтур О. В. – Тернопіль, 2004. – 25 с.

14. Крылов С. И. Стратегический управленческий учет и его роль в управлении финансовыми потоками организации / С. И. Крылов // Управленческий учет. – 2005. – № 3. – С. 13 – 24.

15. Харрис Л. Денежная теория: пер. с англ. / Под ред. В. М. Усоскина – М.: Прогресс, 1990. – 750 с.

16. Баранець Г. В. Управління матеріальними та фінансовими потоками підприємства на основі логістичного підходу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Г. В. Баранець. – Донецьк, 2007. – 22 с.

17. Азаренкова Г. М. Фінансові ресурси та фінансові потоки (теоретичний аналіз): [монографія] / Г. М. Азаренкова. – Харків: ПП Яковлева, 2003. – 103 с.

18. Азаренкова Г. М. Модели та методи аналізу фінансових потоків: / Г. М. Азаренкова. – Харків: ВКФ «Гриф», 2005. – 119 с.

19. Каламбет С. В. Управління операційними грошовими потоками підприємства: монографія / С. В. Каламбет, А. М. Якимова. – Донецьк: Вид-во Дніпр. нац. університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна, 2009. – 122 с.

20. Виноградова Е. В. Оптимизация управления денежными потоками предприятия: монография / Е. В. Виноградова, А. В. Ластовенко, Т. В. Белопольская. – Донецк: ДонНУЕТ, 2007. – 194 с.

21. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія / О. В. Єрмошкіна. – Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. – 479 с.

22. Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ризиків / Ф. С. Мишкін – К.: Основи, 1999. – 363 с.

23. Якубовський М. М. Фінансування програм державного рівня: проблеми та шляхи удосконалення / М. М. Якубовський, Ю. Ф. Шкворець // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С. 3 – 15.

24. Евстигнеев В. Р. Финансовый рынок в переходной экономике / В. Р. Евстигнеев. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 240 с.

25. Garber P. Managing Risk to Financial Markets from Capital Flows: the Role of Prudential Regulation / P. Garber // International Journal of Economics. – 1999, July, v. 1. – P. 119 – 131.

26. Бердар М. М. Системний підхід до визначення основних елементів управління фінансовими потоками підприємства / М. М. Бердар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tppe/2009_20/Zb20_20.pdf

27. Ковда Н. І. Фінансові потоки підприємства / Н. І. Ковда // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2008. – Вип. 34. – С. 236 – 240.

REFERENCES

Azarenkova, H. M. *Finansovi resursy ta finansovi potoky (teoretichniy analiz)* [Financial resources and financial flows (theoretical analysis)]. Kharkiv: PP Yakovlieva, 2003.

Azarenkova, H. M. *Modeli ta metody analizu finansovykh potokiv* [Models and methods for analysis of financial flows]. Kharkiv: Hryf, 2005.

Bernar, I., and Kolli, Zh. K. *Tolkovyy ekonomicheskyy i finansovyy slovar* [Explanatory economic and financial dictionary]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia, 1997.

Baranets, H. V. "Upravlinnia materialnyh ta finansovymy potokamy pidpriemstva na osnovi lohystychnoho pidkhodu" [Of material and financial flows on the basis of logistic approach]. *Avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08. 00.04*, 2007.

Berdar, M. M. "Systemnyi pidkhid do vyznachennia osnovnykh elementiv upravlinnia finansovymy potokamy pidpriemstva" [Systematic approach to identifying key controls cash flow of the company]. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tppe/2009_20/Zb20_20.pdf

Evstigneev, V. R. *Finansovyy rynek v perekhodnoy ekonomike* [Financial markets in transition economies]. Moscow: Editorial URSS, 2000.

Gorbunov, A. R. *Upravlenie finansovymi potokami i organizatsiia finansovykh sluzhb predpriatiy, regionalnykh administratsiy i bankov* [Cash flow management and business financial services businesses, regional governments and banks]. Moscow: Ankil, 2000.

Garber, P. "Managing Risk to Financial Markets from Capital Flows: the Role of Prudential Regulation". *International Journal of Economics*, vol. 1 (1999): 119-131.

Isakova, T. M. "Upravlenie finansovymi potokami strakhovoy kompanii" [Cash flow management of the insurance company]. *Avto-ref. dis. ... kand. ekon. nauk: spets. 08. 00.10*, 2009.

Khavtur, O. V. "Finansovi potoky strakhovykh kompanii v umovakh transformatsii ekonomiky Ukrainy" [Financial flows insurance companies in transforming the economy of Ukraine]. *Avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08. 04.01*, 2004.

Krylov, S. I. "Strategicheskyy upravlencheskiy uchets i ego rol v upravlenii finansovymi potokami organizatsii" [Strategic management accounting and its role in the management of financial flows of the organization]. *Upravlencheskiy uchets*, no. 3 (2005): 13-24.

Kharris, L. *Denezhnaia teoriia* [Monetary Theory]. Moscow: Progress, 1990.

Kontseva, V. V., and Kostenko, S. S. "Finansovi potoky v lohystychnykh systemakh" [Financial and Logistical Systems]. *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu*, vol. 1, no. 19 (2009): 1-4.

Kalambet, S. V., and Yakymova, A. M. *Upravlinnia operatsiynymy hroshovymy potokamy pidpriemstva* [Operational cash flow of the company]. Donetsk: DNUZT, 2009.

Kovda, N. I. "Finansovi potoky pidpriemstva" [Financial flows of the company]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 34 (2008): 236-240.

Motkueva, A. A. "Ispolzovanie redaktora Exel dlia otsenki finansovykh potokov po skheme prostykh protsentov" [Using the editor Exel to evaluate the financial flows of the scheme of simple interest]. <http://www.orelgiat.ru/monah/118.m.pdf>

Maiboroda, O. V. "Upravlinnia finansovymy potokamy pidpriemstva" [Financial flows of the company]. *Dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01*, 2006.

Myshkin, F. S. *Ekonomika hroshei, bankivskoi spravy i finansovykh ryzykiv* [Economics of Money, Banking, and Financial Risk]. Kyiv: Osnovy, 1999.

Melnikova, K. V. *Finansovi potoky v lohystychnykh systemakh* [Financial and Logistical Systems]. Kharkiv: KhNEU, 2008.

Moroz, L. I. "Modeliuvannia materialno-finansovykh potokiv vnutrishnyovyrobnychkykh lohystychnykh system z reheneratsiieiu"

[Simulation of material and financial flows internal logistics systems with regeneration]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 640 (2009): 355-361.

Novikov, O. A., and Uvarov, S. A. *Logistika* [Logistics]. St. Petersburg: Biznes-pressa, 2000.

Rumiantsev, N. V. *Modelyrovanye hybkykh proyzvodstvenno-lohystycheskykh system* [Modeling of flexible production and logistics systems]. Donetsk: DonNU, 2004.

Shkolnyk, I. O., Boiarko, I. M., and Siurkalo, B. I. *Finansovyi menedzhment* [Financial Management]. Sumy: Universytetska knyha, 2009.

Vinogradova, E. V., Lastovenko, A. V., and Belopolskaia, T. V. *Optimizatsiia upravleniia denezhnymi potokami predpriiatiia* [Opti-

mizing cash management businesses]. Donetsk: DonNUET, 2007.

Vakhovska, M. Yu. "Lohistychni potoky : vyznachennia, parametry, kharakterystyky" [Logistics flows : identification, parameters, characteristics]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 623 (2008): 22-28.

Yermoshkina, O. V. *Upravlinnia finansovymy potokamy promyslovykh pidpriemstv: teoriia, praktyka, perspektyvy* [Financial Management industry : theory, practice and prospects]. Donetsk: NHU, 2009.

Yakubovskiy, M. M., and Shkvorets, Yu. F. "Finansuvannia prohram derzhavnoho rivnia: problemy ta shliakhy udoskonalennia" [Funding Programs State level : problems and ways to improve]. *Finansy Ukrainy*, no. 12 (2000): 3-15.

УДК 336.717.061

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© 2014 БОЛГАР Т. М.

УДК 336.717.061

Болгар Т. М. Управління проблемними кредитами вітчизняних банків у сучасних умовах господарювання

У статті розглянуто основні методи управління проблемними кредитами банків у сучасних умовах господарювання, проведено аналіз внутрішньо-банківських і зовнішньо-банківських методів, що використовуються банками України, конкретизовано та визначено їх переваги і недоліки. У результаті дослідження ретельно проаналізовано застосування методу реабілітації та методу ліквідації проблемних кредитів. Розглянуто організацію внутрішньо-банківських і зовнішньо-банківських методів ліквідації проблемної заборгованості, розглянуто механізм їх проведення, виявлено переваги та недоліки при їх застосуванні як для банку, так і для позичальника. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є вдосконалення методики оцінки проблемних кредитів, зокрема розробка методологічних підходів до визначення оцінки рентабельності проблемних кредитів як важливого елементу системи управління проблемними кредитами банку.

Ключові слова: метод реабілітації, метод ліквідації, реструктуризація, рефінансування, внутрішньо-банківські та зовнішньо-банківські методи, проблемні кредити.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 17.

Болгар Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (вул. 60 років Жовтня, 79, Кременчук, 39623, Україна)

E-mail: t.bolgar@mail.ru

УДК 336.717.061

UDC 336.717.061

Болгар Т. Н. Управление проблемными кредитами отечественных банков в современных условиях хозяйствования

Bolhar T. M. Managing bad Loans of Domestic Banks under Modern Economic Conditions

В статье рассмотрены основные методы управления проблемными кредитами банков в современных условиях хозяйствования, проведен анализ внутрибанковских и внешнебанковских методов, которые используются банками Украины, конкретизированы и определены их преимущества и недостатки. В результате исследования детально проанализировано использование метода реабилитации и метода ликвидации проблемных кредитов. Рассмотрена организация внутрибанковских и внешнебанковских методов ликвидации проблемной задолженности, рассмотрен механизм их проведения, определены преимущества и недостатки при их применении как для банка, так и для заемщика. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении станет усовершенствование методики оценки проблемных кредитов, в частности разработка методологических подходов к определению оценки рентабельности проблемных кредитов как важного элемента системы управления проблемными кредитами банка.

The article considers main methods of management of bad bank loans under modern economic conditions, conducts analysis of internal and external banking methods used by Ukrainian banks, and specifies and identifies their advantages and shortcomings. In the result of the study the article analyzes in detail the use of the methods of rehabilitation and liquidation of bad loans. It considers organisation of internal and external banking methods of liquidation of bad loans, considers mechanism of their conduct and identifies advantages and shortcomings of their application both for a bank and a borrower. Prospect of further studies in this direction is improvement of methods of assessment of bad loans, in particular, development of methodological approaches to identification of assessment of profitability of bad loans as an important element of the system of management of bad loans of a bank.

Ключевые слова: метод реабилитации, метод ликвидации, реструктуризация, рефинансирование, внутрибанковские и внешнебанковские методы, проблемные кредиты.

Key words: rehabilitation method, liquidation method, restructuring, refinancing, internal and external banking methods, bad loans.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Библ.:** 17.

Pic.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 17.

Болгар Татьяна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой, кафедра финансов и банковского дела, Кременчуцкий институт Днепропетровского университета имени Альфреда Нобеля (ул. 60 лет Октября, 79, Кременчук, 39623, Украина)

Bolhar Tetyana M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Department, Department of Finance and Banking, Kremenchug Institute of Dnipropetrovsk University of Alfred Nobel (vul. 60 rokov Zhovtynya, 79, Kremenchug, 39623, Ukraine)

E-mail: t.bolgar@mail.ru

E-mail: t.bolgar@mail.ru